

Vida SIMONAITYTĖ

SOCIALINIAI VEIKSNIAI IR ŽODŽIŲ DARYBA

Sąvoka „kalbos raida“ – labai sudėtinga, nes kalbinių pasikeitimų prigimtis dvilypė. Iš vienos pusės, kalba kinta pagal savo vidinius dėsnius, t. y. pagal pačios kalbos vidines galimybes keistis viena ar kita kryptimi, iš antros pusės, ne visi kalbos pasikeitimai pagal vidinius dėsnius realizuojami. Jų realizavimą lemia socialiniai faktoriai, nes, pasak J. Dešerijevo (1977, 8), „kalba – savotiškas visuomenės raidos barometras. Dabartinėje kalboje kaip veidrodyje atsispindi jos vartotojų socialinis gyvenimas“.

Iš kalbos sudaromųjų elementų judriausia yra leksika. Kiekvienoje epochoje suaktyvėja ta leksikos dalis, kuri labiausiai susijusi su aktualiais visuomenės gyvenimo reiškiniais. Visa, kas nauja mūsų gyvenime, įkūnijama žodyje.

Žodyno pakitimai – tai natūralus kalbos raidos reiškinys. Kalbos leksinė sudėtis, tiesiogiai atspindėdama visuomenės gyvenimą, plėtojasi, kinta – atsiranda naujų žodžių, seni žodžiai įgauna naujas reikšmes, dalis žodžių pasitraukia į pasyvią atsargą. Žodyno kitimo intensyvumas priklauso nuo istorinės epochos ir yra susijęs su liaudies gyvenimo pasikeitimais, nes „kalba atspindi, įtvirtina ir registruoja visus žmonijos materialinės ir dvasinės kultūros pasikeitimus“ [Каммари М. Д., 1964, 89].

Lietuvių kalbos leksika ypač pakito tarybinės santvarkos metais, nes suintensyvėjęs gyvenimas, greitesnė ekonomikos, pramonės, technikos, mokslo, meno raida daro intensyvesnę ir nominacijos procesą.

Žodyno pakitimai paprastai vyksta dviem kryptimis: papildant jį naujais žodžiais ir išnykstant iš jo atskiriems žodžiams ir žodžių grupėms. Žodyno papildymas, ypač revoliucinio visuomenės pertvarkymo, mokslo ir meno pakilimo laikotarpiu, vyksta intensyviau, negu išnyksta iš jo atskiri žodžiai ir žodžių grupės. Pagrindinė leksikos raidos kryptis tarybiniais metais – tai naujų žodžių atsiradimas. O svarbiausias kiekvienos kalbos, taip pat ir lietuvių kalbos, leksikos papildymo šaltinis yra jos vidiniai resursai, ypač žodžių daryba.

Naujas visuomeninis gyvenimas turi įtakos ne tik leksikai, bet ir žodžių darybai, nes žodžių daryba susijusi su kalbos žodynu, su jos leksika. I. Protčenka (1975, 294, 295) teigia, kad „žodžių darybos ryšys su leksika pasireiškia ypač tuo, kad žodžių daryboje tiesiogiai ir betarpiškai atsispindi visi tie pastovūs pasikeitimai, kurie vyksta kalbos leksikoje dėl visuomeninio gyvenimo pakitimų“. Ypač didelį poveikį žodžių darybai turi kalbos žodyno papildymas. Kaip tik stebėdami šį procesą, matome, kokia sudėtinga ir įvairiapusiška yra leksinių ir žodžių darybos reiškinų sąveika, nes nė vienas afiksas neegzistuoja be žodžio. Vadinasi, bet kuris žodžių darybos procesas susijęs su pakitimais leksikoje. Žodžių daryba ne mažiau susijusi ir su gramatika. Žodžių darybos ryšys su gramatika pirmiausia pasireiškia tuo, kad naujai sudaryti žodžiai įsitvirtina kalboje jau egzistuojančios gramatinės kategorijos pavida-ly (daiktavardžiu, būdvardžiu, veiksmažodžiu,rieveksmiu ir t. t.). Sudėtingas ir įvairus žodžių darybos ryšys su leksika, iš vienos pusės, ir gramatika – iš kitos, nulemia tą žodžių darybos būdų įvairovę, kuri būdinga lietuvių literatūrinei kalbai per visą jos raidos laikotarpį.

Žodžių daryba kinta pagal savo vidinius dėsnius, socialinių faktorių veikiamą. Žodžių darybos tipai realizuojami tiksliai žodžiais, o žodžiai – tai pavadinimai. Jei kolektyvui neiškyla kokių nors pavadinimų poreikio, tai nesudaroma ir naujų žodžių, neaktyvizuojami senieji, neskatinami nauji darybos tipai. Socialinį poveikį žodžių darybos priemonių produktyvumui rodo kai kurių derivacinių reikšmių aktyvizacija. Pavyzdžiui, tarybiniais metais, vystantis gamybai, pramonei, atsirado daug naujų profesijų, gamybos priemonių, įrankių. Kalba gauna „visuomenės užsakymą“ sukurti žodžių, reiškiančių tas žmonių profesijas, veiksmo įrankių ar kitokius pavadinimus. Profesijų pavadinimai lietuvių kalboje dažniausiai sudaromi su priesaga *-ininkas, -ė*, pvz.: *aparatininkas, -ė* T 1975 46, *buitininkas, -ė* TM 1974 11 16, *kombainininkas, -ė* DLKŽ 323, *linininkas, -ė* T 1975 13, *silosininkas, -ė* T 1974 260, *trikotazininkas, -ė* T 1975 32; įrankių, gamybos priemonių pavadinimai – su priesagomis *-tuvas, -iklis, -eklis*, pvz.: *barstytuvas* (trašų) T 1975 47, *daugintuvas* DLKŽ 109, *greitintuvas* (kibernetinis) MNV 3 15, *kupetuotuvus* (šiaudų) ŽŪTŽ 275, *purkštuvas* (motorinis) VN 1974 265, *trupintuvas* LRKŽ 802; *kėliklis* SA 1973 7 32, *kratiklis* (kuliamosios) ŽŪTŽ 276, *metiklis* (šiaudų) ŽŪTŽ 276, *tiesiklis* DLKŽ 848, *viriklis* (elektrinis) KKult 24 29, *užmeteklis* LRKŽ 819, *žymeklis* T 1974 280. Vadinas, tarybiniais metais suaktyvėjo žodžių daryba su šiomis priesagomis. Tam tikru laikotarpiu gali nebūti sąlygų atsiskleisti vienoms ar kitoms kalbos vidinės raidos tendencijoms. „Pavadinimai, nereikalingi vienoje epochoje, tampa būtiniais kitoje. Todėl ir žodžių darybos tipas, anksčiau daugiau ar mažiau pasyvus, gali suaktyvėti vėlesnėje epochoje“ [Панов М. В., 1968, 170, 171]. Arba tam tikri žodžių darybos tipai tampa neproduktyvūs todėl, kad pasidaro neaktualūs atitinkami tikrovės reiškinių pavadinimai. Įvairiais istoriniais laikotarpiais atskirų darybinių tipų produktyvumas yra skirtingas. Palankiomis sąlygomis išryškėja vidiniai kalbos raidos procesai, iki to laiko ne visai atsiskleidę kalboje. Žodžių darybos sistemą veikia visuomeninio gyvenimo permainos, bet ji pirmiausia yra susijusi ir su kalbos struktūriniais ypatumais. Pasak G. Plotnikovos (1966, 15), naujo žodžio būtinumas, pirma, yra susijęs su visuomeniniais poreikiais, antra – naujas žodis tampa tikru kalbos elementu, jeigu visuomenė pripažįsta jo vartojimo tikslingumą ir pagrįstumą, ir trečia – naujas žodis vartojamas kalboje tiksliai tuo atveju, jeigu daryba atitinka visuomeniškai įsigalėjusios žodžių darybos normas.

Žodžių darybos vidinius dėsningumus ypač pabrėžia V. Vinogradovas (1954, 29), sakydamas, kad „naujų žodžių daryba vyksta pagal tuos modelius, pagal tuos žodžių darybos tipus, kurie jau įsigalėjo kalboje arba naujai atsiranda išskiriant naujiems kamienams ir vartojant afiksinius elementus, vystantis bei tobulėjant žodžių darybos sistemai...“ Žodžių darybai įtakos turi susiformavusių pastovių žodžių darybos būdų bei tipų skirtumai, jų sąsaja su tam tikrais leksiniais-semantiniais žodžių skyriais, atskirų žodžių ir jų formų savitumai, vieno ar kito afikso arba darybinio tipo produktyvumo laipsnis. Jeigu aktualios derivacinės reikšmės žodžiai gali būti sudaromi pagal kelis darybinius tipus, tai viršų gauna paprastai tas, kuris yra produktyviausias. Kaip pastebi I. Protčėnka (1975, 294, 295), aiškinant tų ar kitų žodžių darybos būdų bei tipų produktyvumo ar neproduktyvumo priežastis, ... tenka susidurti ne su kokiomis universaliumis visoms žodžių klasėms būdingomis ypatybėmis, o su daugelio morfologinių, fonetinių ir semantinių aplinkybių buvimu.

Lietuvių literatūrinės kalbos žodžių darybos sistemos pakitimus, įvykusius tarybinio laikotarpiu, nulėmė daugelis tarp savęs susijusių ekstralingvistinių (socialinių) ir lingvistinių priežasčių, padedančių ar trukdančių viena kitai.

Tarybinio laikotarpiu ypatingą reikšmę įgyja toks ekstralingvistinis faktorius, kaip mokslo ir technikos raida ir su tuo susijęs mokslinio stiliaus ir mokslinės raidos suintensyvėjimas. Tai turi reikšmės lietuvių literatūrinės kalbos terminologizacijai, kuri ypač būdinga tarybiniais metais ir susijusi su socialinėmis priežastimis: mokslo ir švietimo lygio kėlimu visuomenės gyvenime, mokslinių žinių propaganda per ra-

diją, kiną, televiziją. Į literatūrinę kalbą įeina ištisos grupės terminų, o terminijoje pasirodę nauji žodžių darybos tipai, prasiskverbę (pirmiausia per periodinę ir profesinę kalbą) į literatūrinę kalbą, veikia jos žodžių darybą. Be to, terminijoje labiausiai pastebima tendencija specializuoti žodžių darybos priemones, o tai atsiliepia ir lietuvių literatūrinės kalbos žodžių darybos priemonių specializacijai.

Lietuvių literatūrinės kalbos žodžių darybos sistemai daro įtaką kalbos leksinės sudėties raida, ypač jos papildymas iš kitų kalbų paimtais žodžiais, iš kurių sudėties abstrahuojasi naujos darybinės morfemos. Žodžių darybos sistemą veikia ir kalbos stilistinės sistemos pakitimai, taip pat literatūrinės kalbos sąveika su teritoriniais dialektais ir svetimų kalbų įtaka.

Jaučiamą įtaką lietuvių literatūrinės kalbos žodžių darybai daro rusų kalba, su kuria lietuvių kalbos kontaktai ypač sustiprėjo tarybiniais metais. Daugelis naujų žodžių į lietuvių literatūrinę kalbą tarybiniais metais atėjo ir ateina per rusų kalbą, o rusų kalba, pagal savo gramatinę struktūrą būdama gana artima lietuvių kalbai, tokiu būdu įtvirtina ir savo darybos būdus ir tipus. Be to, rusų kalboje, kaip tarptautinio bendravimo kalboje, paprastai anksčiau už kitas kalbas įsigali naujos sąvokos, nauji terminai. Kaip pastebi J. Kruopas ir K. Gaivenis (1973, 26), rusų kalba stimuluoja ir aktyvina žodžių darybą lietuvių kalboje ir mobilizuoja vidinius resursus būtinų žodžių ir terminų sudarymui.

Visos šios priežastys vienus žodžių darybinius tipus suaktyvina, o kitus susilpnina.

Nors lietuvių literatūrinės kalbos žodžių darybos sistema kinta, bet pakitimai, vykstantys dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos žodžių daryboje, neardo lietuvių literatūrinės kalbos tradiciškai susiklosčiusių normų, o tik plėtoja žodžių darybos galimybes. Juos galėtume pavadinti tik mikropakitimais – veikiančių literatūrinės kalbos normų pakitimais.

Lietuvių literatūrinės kalbos žodžių darybos priemonės, galima sakyti, yra išlikusios tos pačios, kokios buvo ir ikitarybinio laikotarpio, bet dabar yra suintensyvėję tam tikri žodžių darybos tipai. Tarybinės santvarkos metais, kaip pastebi A. Lyberis ir K. Ulvydas (1958, 83), „susikuriama ir naujų darybos būdų. Pavyzdžiui, išvedama nemaža santrumpų arba vadinamųjų sudurtinių sutrauktinių žodžių, sudarytų lig šiol nevertotomis arba bent neaktyviomis priemonėmis, vartojami įvairūs savų ir tarptautinių žodžių junginiai, įvedami į kalbą tarptautiniai afiksai“. Kai iškyla didelis naujų žodžių poreikis, tenka kai kurių darybos būdų ribas išplėsti ar net susidaryti kiek ir naujų žodžių darybos tipų. Bet naujo žodžių darybos būdo atsiradimas – retas kalbos istorijoje.

Lietuvių literatūrinės kalbos žodžių daryboje tarybinio laikotarpio pagrindinis vaidmuo taip pat tenka morfologinei žodžių darybai. Nors morfologinis lietuvių kalbos žodžių darybos būdas liko pagrindinis, bet jo viduje įvyko kai kurių pakitimų. Šitie pakitimai ypač susiję su atskirų afiksų (priesagų ir priešdėlių) aktyvizacija. Pats produktyviausias, lanksčiausias morfologinės žodžių darybos būdas lietuvių literatūrinėje kalboje yra priesaginis. Ypač daug dabar su priesagomis sudaroma daiktavardžių ir būdvardžių.

Tarybiniais metais daugiausia sudaroma daiktavardžių. Tai skatino ir socialinės priežastys. Pastebima mokslo, pramonės, žemės ūkio milžiniška raida. Atsiranda naujos specialybės, nauji mokslai, naujos technikos sritys. XX a. pradžioje atsirado radiotechnika, atominė fizika, ketvirtajame – šeštajame dešimtmetyje – sintetinio pluošto chemija. Pasirodė tokie perspektyvūs mokslai, kaip informacijos teorija, kibernetika, bionika ir kt. Visa tai pareikalavo ir naujų pavadinimų, o daiktavardžiai – tai pavadinimai. Socialinės priežastys ir lėmė šios kalbos dalies produktyvumą. Kaip ir apskritai lietuvių kalboje, taip ir tarybiniais metais daiktavardžių „tarpe žymiai dažnesni yra dariniai negu paprastieji žodžiai. Dauguma tų darinių yra vediniai, tik nedidelė

dalys – sudurtiniai žodžiai. Dažniausi yra priesagų vediniai – jų vienu yra keletą kartų daugiau negu visų likusių – jų darinių“ [Urbutis V., 1970, 210]. Dabar lietuvių literatūrinėje kalboje ypač produktyvi priesaginė daryba daiktavardžių, žyminčių asmenis pagal jų įvairias profesijas, specialybes, užsiėmimus, kurių atsirado daug naujų tarybinės santvarkos metais mechanizuojant bei automatizuojant gamybą. Kiekviena nauja profesija bei specialybė reikalauja ir naujo pavadinimo. Tyrinėtojai pažymi, kad gamybos procese, didėjant mašinų, įvairių prietaisų, aparatų vaidmeniui, profesijos bei specialybės pavadinamos pagal darbo priemonę, t. y. pagal įvairias mašinas, aparatus, gamybos prietaisus, ir sumažėja skaičius profesijų bei specialybių pagal darbo produktą [Монсеев А. И., 1967, 39–42].

Yra ir kita specialybių bei profesijų pavadinimų tendencija. Techninis progresas suartina, daro panašias įvairias profesijas bei specialybes, kurios anksčiau buvo visiškai skirtingos. Pavyzdžiui, dabar beveik nesiskiria traukinio vairuotojo ir elektrovezio vairuotojo darbas. Taip pat nėra būtinybės atskirai pavadinti žmonių, dirbančių su įvairiais automatais, profesijas bei specialybes. Juos visus galima vadinti *automatininkais*.

Dabar priesaginėje daiktavardžių, žyminčių asmenis pagal jų profesiją, specialybę, veiklą, užsiėmimą, daryboje ypač produktyvios priesagos *-ininkas, -ė, -tojas, -a*. Su šiomis priesagomis daiktavardžiai sudaromi tiek iš lietuviškų (a), tiek iš tarptautinių žodžių (b), pvz.:

a) *dujininkas, -ė* T 1974 263, *įrankininkas, -ė* T 1953 41, *pjūklininkas, -ė* DOVKV 38, *staklininkas, -ė* T 1974 246, *dailėtyrininkas, -ė* VN 1974 285, *menotyrininkas, -ė* MG 1975 5 23; *glaiстыtojas, -a* MATŽ 232, *kupetuotojas, -a* LKŽ VI 925, *spalvintoas, -a* MATŽ 64;

b) *aparatninkas, -ė* T 1975 46, *buldozerininkas, -ė* T 1975 44, *ekskavatorininkas, -ė* SlucUMN 435, *kombainininkas, -ė* DLKŽ 323, *transportininkas, -ė* K 1975 6 16, *autogreiderininkas, -ė* T 1975 44, *autokranininkas, -ė* VN 1975 58, *betonuotojas, -ė* MT 1972 8 37, *šefuotojas, -a* LKŽK, *štapuotojas, -a* LKŽ 771.

Tarybiniais metais atsirado daug naujų plataus profilio profesijų bei specialybių, kurių pavadinimai sudaromi iš dviejų žodžių, pvz.:

darbininkas, -ė – *pedagogas, -ė* T 1976 212, *derintojas, -a* – *konduktorius, -ė* 1974 251, *derintojas, -a* – *paleidėjas, -a* T 1974 300, *dizelininkas, -ė* – *šaltkalvis* T 1975 55, *kasininkas, -ė* – *kontrolierius, -ė* T 1975 47, *traktorininkas, -ė* – *kombainininkas, -ė* T 1975 49, *traktorininkas, -ė* – *mašinistas, -ė* T 1975 49.

Tarybinės santvarkos metais išplėtė savo reikšmę priesaga *-ietis, -ė*. Anksčiau šios priesagos vediniai reiškė asmenis tik pagal jų kilmę arba gyvenamąją vietą, pvz.: *amerikietis, -ė* DLKŽ 13, *birštonietis, -ė* DLKŽ 81, *suvalkietis, -ė* DLKŽ 794, *varšuvietis, -ė* Ivaškš 170, *vilkaviškietis, -ė* DLKŽ 939.

Dabar priesagos *-ietis, -ė* vediniai įgijo ir naują reikšmę: jie vartojami ne tik vietinei, bet ir kolektyvinei priklausomybei reikšti, būtent jie žymi asmenį pagal darbo vietą arba priklausomybę kokiam nors kolektyvui.

Išaugus pramonei Tarybų Lietuvos miestuose ir kolektyviniam žemės ūkiui kaimė, atsirado daug naujų gamyklų, fabriklų, kolūkių, tarybinių ūkių, kuriems suteikiama nauji pavadinimai. Iš jų sudaroma daug naujų žodžių su nauja priesagos *-ietis, -ė* reikšme.

Dabar lietuvių literatūrinėje kalboje su priesaga *-ietis, -ė* sudaroma daug naujų žodžių, žyminčių asmenis pagal įvairių kolūkių, tarybinių ūkių bei šiaip įvairių ūkių pavadinimus. Daugeliu atvejų miestelio, kaimo, t. y. vietovės, kurioje įsteigti kolūkiai, tarybiniai ūkiai ar šiaip ūkiai, pavadinimai perėjo į minėtų ūkių pavadinimus, ir tada vietos gyventojų pavadinimo reikšmė perkeliama ūkio nariui, pvz.:

adutiškietis, -ė (Adutiškio tarybinis ūkis) T 1974 282, *arvydietis, -ė* (Arvydų žuvininkystės ūkis) T 1975 55, *butrimonietis, -ė* (Butrimonių kol.) T 1977 163, *elmininkietis, -ė* (Elmininkų bandymų stoties eksperimentinis ūkis) T 1974 266, *ginkūnie-*

tis, -ė (Ginkūnų tarybinis ūkis) RV 1975 163, *gražionietis*, -ė (Gražionių veislininkystės tarybinis ūkis) TM 1974 11 11, *juodpėnietis*, -ė (Juodpėnų kol.) LM 1977 159, *išlaužietis*, -ė (Išlaužo žuvininkystės ūkis) T 1975 61, *versekietis*, -ė (Versekos tarybinis ūkis) T 1975 17.

Gamybos įmonių nariai žymimi taip pat priesagos *-ietis*, -ė daiktavardžiais, sudaromais iš vietovių, kuriose šios įmonės įsteigtos, pavadinimų, pvz.:

benderietis, -ė (Banderų krakmolo-sirupo gamykla) T 1974 252, *naujaakmenietis*, -ė (Naujosios Akmenės cemento gamykla) T 1974 5, *naujavilnietis*, -ė (Naujosios Vilnios statybos apdailos mašinų gamykla) T 1974 282.

Dabar sudaroma daug naujų priesagos *-ietis*, -ė daiktavardžių, kurių pagrindiniu žodžiu eina sąlyginiai (paprastai kabutėse rašomi) įvairių gamybinių įmonių ir ūkių pavadinimai, pvz.:

apvijietis, -ė („Apvijos“ bandomoji mechaninė gamykla) VN 1975 176, *baltijietis*, -ė („Baltijos“ laivų statykla) T 1976 63, *elfietis*, -ė („Elfos“ gamybinio susivienijimo įmonė) T 1978 40, *inkarietis*, -ė („Inkaro“ kombinatas) VN 1974 191, *rūtietis*, -ė („Rūtos“ konditerijos fabrikas) T 1977 70, *spartietis*, -ė („Spartos“ kojinių ir trikotažo fabrikas) T 1974 270, *verpstietis*, -ė („Verpsto“ fabrikas) TM 1974 11, 7, *žalgirietis*, -ė („Žalgirio“ staklių gamykla) T 1975 197; *draugietis*, -ė („Draugo“ kol.) LM 1975 5, *pažangietis*, -ė („Pažangos“ kol.) T 1975 91, *vienybietis*, -ė („Tautų vienybės“ kol.) TM 1974 11 11.

Apie pastarųjų vedinių teiktinumą ne visi kalbininkai yra vieningos nuomonės, kai kurie net kritikuoja [Paulauskienė A., 1977, 13–14].

Priesagos *-ietis*, -ė daiktavardžiai sudaromi ir iš įžymių žmonių vardų, kurie įeina į gamybos įmonių ir įvairių ūkių pavadinimus, pvz.:

dzeržinskietis, -ė (F. Dzeržinskio staklių gamykla) VN 1975 197, *janonietis*, -ė (J. Janonio popieriaus fabrikas) T 1976 39, *ličačiovietis*, -ė (J. Lichačiovo automobilių gamykla) VN 1974 265, *zibertietis*, -ė (P. Ziberto šilko kombinatas) VN 1975 147, *černiachovskietis*, -ė (I. Černiachovskio kol.) T 1976 28.

Priesagos *-ietis*, -ė daiktavardžiai sudaromi ir iš tokių gamybos įmonių sudėtinių pavadinimų dėmenų, kuriems vardus suteikia šių įmonių gaminama produkcija, pvz.:

kompresorietis, -ė (Kompresorių gamykla) T 1975 175, *metalielis*, -ė (Metalų dirbinių gamykla) T 1975 223.

Suaktyvėjo ir tapo produktyvi priesaginė daiktavardžių, žyminčių įvairias mašinas, prietaisus, įrengimus arba jų dalis, daryba. Šie priesagų vediniai paprastai vadinami įrankiais. Gana produktyvūs įrankių pavadinimai su priesagomis *-tuvas*, *-iklis*, *-eklis*, pvz.:

barstytuvas (trašų) T 1975 47, *draskytuvas* (durpių) KKult 25 71, *gėlintuvas* DLKŽ 167, *kupetuotuvus* (šiaudų) ŽŪTŽ 275, *kurmintuvas* LRKŽ 352, *lietintuvas* MTŽ 100, *lysvintuvas* (hidraulinis) T 1975 191, *purkštuvas* VN 1974 265, *smulkintuvas* (žolės) T 1977 125; *kėliklis* SA 1973 7 32, *kibirkštiklis* DLKŽ 303, *paisiklis* (kuliamosios mašinos) DLKŽ 483, *tiekiklis* DLKŽ 848, *viriklis* (elektros) KKult 24 29; *užmeteklis* LRKŽ 819, *veržeklis* DLKŽ 930, *žymeklis* T 1974 280.

Kaip pastebi S. Keinys (1975, 19), „visų šio būrio vedinių darybos reikšmė yra vienoda, nors pavadinamosios veiksmo atlikimo priemonės, aiškus daiktas, nėra vienodo sudėtingumo“.

Išrandama ir sukuriama daug sudėtingų mašinų, mechanizmų, kurie atlieka du veiksmus. Šie sudėtingų mašinų pavadinimai sudaromi iš dviejų žodžių, pvz.:

krautuvas-kupetuotuvus ŽŪTŽ 147, *purkštuvas-dulkintuvas* ŽŪTŽ 163, *rautuvas-rinktuvus* MTŽ 139, *rinktuvus-smulkintuvas* T 1975 179, *stiprintuvas-formuotuvus* STTŽ 334, *stiprintuvas-lygintuvas* KeidKS 183, *tręštuvas-purkštuvas* T 1975 173.

Tarybiniais metais pats gyvenimas pareikalavo daugelio vardažodinių ir veiksmažodinių abstrakčios reikšmės daiktavardžių ypatybėms ir veiksams pavadinti. Be to, kalboje pastebimas abstraktėjimo reiškinys. Mokslo ir technikos kalboje abstrak-

tams tenka labai didelis vaidmuo. Abstraktų gausėjimui tarybinių metų lietuvių literatūrinėje kalboje turi įtakos ir terminija, kurioje gausu abstrakčios reikšmės daiktavardžių. Dabar lietuvių literatūrinėje kalboje abstrakčios reikšmės daiktavardžių daryboje ypač produktyvios priesagos *-umas, -imas, -ystė*. Su šiomis priesagomis abstraktai sudaromi ir iš lietuviškų (a), ir iš tarptautinių (b) žodžių, pvz.:

a) *atsiskaitomumas* LKŽ I 424, *kryptingumas* DLKŽ 337, *nesavikritiškumas* T 1975 31, *sergamumas* T 1977 195, *spartuoliškumas* DLKŽ 728, *sveikatingumas* T 1977 195, *taikingumas* K 1975 5 61, *tarybiškumas* DLKŽ 836, *virtotojiškumas* LM 1975 4; *apvandeninimas* MTŽ 16, *gruntavimas* MATŽ 24, *lietinimas* T 1975 45, *sandėliavimas* T 1974 253, *sutarybinimas* LRKŽ 744; *baldininkystė* LM 1975 30, *gėlininkystė* ŽŪTŽ 336, *gyvulininkystė* T 1974 263, *linininkystė* ŽŪTŽ 130, *šunininkystė* PakalnS 20, *veislininkystė* T 1975 7, *žvėrininkystė* DLKŽ 973;

b) *akademiškumas* KKult 25 14, *avaringumas* T 1976 179, *elektringumas* LKŽ II 1949, *izoliuotumas* KKult 13 8, *novatoriškumas* LKŽ VIII 876, *teatrališkumas* LM 1974 49, *treniruotumas* KeidKS 50; *biosocialumas* SA 1974 12 27, *mikroinduktyvumas* MNV 63 16; *atestavimas* (produkcijos) T 1974 282, *defoliavimas* T 1976 204, *pramonėjimas* (gyvulininkystės) T 1975 154, *suparodėjimas* LM 1975 30, *autotreniravimas* T 1975 34, *telesignalizavimas* MNV 6 7; *donorystė* T 1975 30, *klubininkystė* LM 1975 8, *kosmeivystė* MNV 26 20, *muziejininkystė* T 1976 43, *tabakininkystė* ŽŪTŽ 295.

Pagausėjo būdvardžių, kurie dažnai eina terminologizuotų junginių dėmenimis. Dabar ypač produktyvios būdvardžių priesagos *-inis, -ė, -iškas, -a, -ingas, -a*.

Dabar pati produktyviausia naujųjų būdvardžių darybos priesaga yra *-inis, -ė, -iškas*, su kuria sudaromi būdvardžiai ir iš lietuviškų(a), ir iš tarptautinių žodžių (b) (dažniausiai daiktavardžių), pvz.:

a) *gamybinis* pasitarimas T 1974 270, *gegužinis* šūkis T 1975 88, *kūrybinė* jaunimo stovykla T 1974 253, *pagalbinė* mokykla TM 1974 11 14, *tarybinė* inteligentija LM 1974 44, *kolūkinis* kaimas T 1974 265; *dvisavaitinis* laikraštis T 1974 270, *ūkiskaitinė* organizacija DLKŽ 874, *vidūkinis* specializavimas T 1974 266;

b) *agronominė* tarnyba T 1975 27, *akustinė* technika T 1974 286, *demokratinė* respublika LKŽ II 401, *eksperimentinė* fizika T 1974 253, *elektrinis* lėktuvas MG 1975 3 60, *elektroninė* pramonė T 1974 249, *inžinerinis* kompleksas T 1974 260, *internatinė* mokykla SA 1974 10 63, *komunistinis* jaunimas DLKŽ 324, *kosminė* priėplauka MNV 6 18, *maoistinė* „trijų pasaulių“ teorija T 1977 164, *raketinis* variklis T 1974 283, *sociologinis* tyrimas T 1974 257, *šefinis* spektaklis T 1974 257.

Labai dažni tarybinių metų lietuvių literatūrinėje kalboje priesagos *-inis, -ė* sudurtiniai būdvardžiai su tokiais savarankiškai nevartojamais pirmaisiais tarptautiniais komponentais, kaip *aero-, agro-, asbo-, astro-, auto-, avia-, bio-, elektro-, energo-, foto-, geo-, hidro-, mikro-, radio-, socio-, tele-, turbo-, vibro-* ir kt. Šie būdvardžiai gali būti išvesti iš sudurtinių daiktavardžių su minėtais pirmaisiais tarptautiniais komponentais arba yra sudaryti, pridėjus prie priesagos *-inis, -ė* būdvardžio savarankiškai nevartojamą pirmąjį dėmenį. Šio tipo priesagos *-inis, -ė* būdvardžių antrasis komponentas gali būti tarptautinis (a) arba lietuviškas (b), pvz.:

a) *aerodinaminis* kaitimas T 1975 5, *aerokosminė* medicina KeidKS 85, *agrobiologinė* pozicija MG 1976 4 35, *agroekonominis* tyrimas ŽŪTŽ 157, *asbocementinis* vamzdis T 1974 271, *astrofizinis* tyrimas T 1975 38, *autoelektroninė* emisija KKult 15 17, *autokontrolinis* kodas STTŽ 96, *biomedicininis* konstravimas Š 1975 15 11, *biosocialinė* būtybė LM 1974 43, *elektromechaninė* gamykla VN 1974 265, *elektrooptinis* kristalas MG 1976 4 9, *energomechaninis* cechas T 1974 289, *fotocheminis* veikimas MNV 100 5, *fotosintetinis* produktyvumas MNV 16 4, *geotechnologinė* siera VN 1976 263, *hidrogeologinės* sąlygos T 1974 268, *hidrotechninė* melioracija MTŽ 104, *mikrominiatiūrinė* elektromechanika MNV 13 21, *mikrooperacinė* skaičiavimo mašina STTŽ 129, *radiocheminis* tyrimas T 1975 27, *radiotelefoninis* ryšys MNV 6 17, *sociohumanitarinis* žinojimas SA 1974 12 27, *telereklaminiis* savaitraštis T 1977 196;

b) *agropromoninis kompleksas* T 1976 40, *mikrošaudyklinės staklės* T 1977 197, *turbosraigtinis lėktuvas* T 1977 197, *vibrosmūginė sistema* MK 1976 28.

Daugelis priesagos *-inis, -ė* būdvardžių tarybinių metų lietuvių literatūrinėje kalboje gali būti sudaryti hipostaziniu būdu iš prielinksnių konstrukcijų, dažniausiai iš prielinksnio ir daiktavardžio, lietuviško (a) ir tarptautinio (b). Šie būdvardžiai pagal reikšmę paprastai atitinka tas prielinksnines konstrukcijas, iš kurių sudaryti, pvz.:

a) *antvandeninis laivas* T 1975 175, *ikitarybinė santvarka* DLKŽ 205, *popamokinė veikla* K 1975 6 58, *priešrinkiminė propaganda* DLKŽ 610, *tarpkolūkinis lenktyniavimas* DLKŽ 839, *tarpžvaigždinis žygis* MNV 6 20, *užmokyklinis darbas* DLKŽ 894, *viršmėnulinis pasaulis* TFIA 860, *viršmokslinės žinios* MLFP 10;

b) *ikikapitalistinė formacija* MLFP 25, *ikimonopolistinis kapitalizmas* MLFP 94, *priešcheminė apsauga* DLKŽ 609, *prieš kultūrinė praeitis* GrušŠ 318, *viršnorminis darbas* ŽŪTŽ 227, *viršplaninė produkcija* T 1974 263, *tarpbrigadinis lenktyniavimas* T 1975 191, *tarpkatedrinis ryšys* K 1977 12 27, *užauditorinė veikla* K 1977 12 26, *užplaninis įsipareigojimas* LRKŽ 821.

Tarybiniais metais gana daug būdvardžių sudaroma ir su priesagomis *-iškas, -a, -ingas, -a* tiek iš lietuviškų (a), tiek iš tarptautinių (b) žodžių (dažniausiai daiktavardžių), pvz.:

a) *darbinikiška profesija* T 1977 196, *mokslininkiškas pasišventimas* Š 1975 12 10, *spartuoliškas darbas* DLKŽ 728, *tarybiškas elgesys* DLKŽ 836, *kolūkietiška ranka* T 1961 87, *komjaunuoliška statyba* T 1974 252, *žemdirbiška dinamika* LM 1975 9; *gėlingas gamtos rūbas* MG 1976 3 10, *sveikatingas pušynas* LM 1975 2, *žinybinga valdymo šaka* DLKŽ 966;

b) *čempioniškas metras* T 1977 209, *kosmiškas laikas* ŽilinsK 93, *novatoriška romano tema* LKŽ VIII 876, *telegrafiška ataskaita* T 1974 279; *elektringa dalelė* T 1976 167, *planingas liaudies ūkis* T 1977 210, *sistemingas darbas* DLKŽ 700.

Mokslinės ir techninės revoliucijos pažanga, tautų kontaktai, įvairių gyvenimo sričių internacionalizacija ir kalbų sąveika suaktyvino ir vedinių su tarptautiniais priešdėliais arba priešdėlių funkcijas einančiais pirmaisiais dėmenimis darybą tarybinių metų lietuvių literatūrinėje kalboje, pvz.:

antihegelininkas FCh 98, *antimedžiaga* MLPP 54, *kontrpropaganda* T 1976 28, *kontrsusirinkimas* PR, 255, *superlaidininkas* MG 1975 10 30, *supervalstybė* T 1975 47, *ultramaoistas* T 1976 117, *ultrarevoliucingumas* MLFP 327, *hiperbranduolys* TŽŽ 313, *hipergarsas* FTŽ₁ 223, *pseudodramaturgas* LM 1976 39, *pseudokritika* TFIA 704, *kvazielektronas* T 1976 191, *kvazižvaigždė* T 1976 245; *antidialektinė teorija* MLFP 93, *antimokslinės pažiūros* SA 1974 10 48, *kontrindikuotinas gydymas* ŽukG 57, *supergarsinis lėktuvas* RamuckSSŽ 50, *supergalingas teleskopas* MG 1975 4 42, *ultramoderni salė* LM 1976 39, *ultraplonas pjūvis* MNV 60 9, *hipergeometrinis pasiskirstymas* FTŽ₁ 526, *hipersmulki struktūra* FTŽ 34, *pseudomoksliškas prasimanymas* LKŽK, *pseudonovatoriškas sprendimas* LM 1976 41, *kvaziperiodinis judėjimas* FTŽ 279, *kvazistacionarinė srovė* FTŽ₁ 769.

Išvados

1. Žodžių darybai turi įtakos socialinė aplinka, visuomeninis gyvenimas, kiti socialiniai faktoriai. Socialinių faktorių poveikį žodžių darybinių priemonių produktyvumui rodo kai kurių darybos būdų, derivacinių reikšmių aktyvizacija ir kt.

2. Jaučiama ir rusų kalbos įtaka lietuvių literatūrinės kalbos žodžių darybai. Daugelis naujų žodžių lietuvių literatūrinėje kalboje tarybiniais metais sudaryta pagal analogiškus rusų kalbos žodžių darybos būdus ir tipus.

3. Nors būdingiausias lietuvių kalbai morfologinis žodžių darybos būdas liko pagrindinis, bet jo viduje įvyko kai kurių pakitimų. Šitie pakitimai ypač susiję su atskirų afiksų aktyvizacija. Taip pat būdinga ir afiksų bei žodžių darybinių kamienų pasisavinimas iš svetimų kalbų pasiskolintų bei tarptautinių žodžių.

4. Didžiausias skaičius naujų žodžių, atsiradusių tarybinės santvarkos metais, yra daiktavardžiai, kurių dauguma yra priesagų vediniai.

5. Dabartinėje lietuvių literatūrinėje kalboje ypač produktyvios tos priesagos, su kuriomis daromi daiktavardžiai, žymintys asmenis pagal profesiją, specialybę, užsiėmimą, veiklą bei palinkimą į ką nors (-ininkas, -ė, -tojas, -a ir kt.). Atsiranda daug naujų plataus profilio profesijų bei specialybių, kurių pavadinimai sudaromi iš dviejų žodžių.

6. Tarybinės santvarkos metais išplėtė savo reikšmę priesaga -ietis, -ė. Anksčiau šios priesagos vediniai reiškė asmenis tik pagal jų kilmę arba gyvenamąją vietą. Dabar priesagos -ietis, -ė vediniai įgijo ir naują reikšmę – jie vartojami ne tik vietinei, bet ir kolektyvinei priklausomybei reikšti, būtent jie žymi asmens priklausymą darbo vietai arba kokiam nors kolektyvui.

7. Įvairiems įrankiams pavadinti daroma daugiau daiktavardžių su priesagomis -tuvas, -iklis, -eklis. Sudėtingų mašinų, mechanizmų, kurie atlieka du veiksmus, pavadinimai sudaromi iš dviejų žodžių.

8. Pagausėjo abstrakčios reikšmės daiktavardžių, kurių daryboje ypač produktyvios priesagos -umas, -imas, -ystė.

9. Sudaroma daugiau būdvardžių, kurie dažnai eina terminologizuotų junginių dėmenimis. Būdvardžiai, kaip ir daiktavardžiai, sudaromi įvairiai, bet dažniausiai – su priesagomis. Produktyvios priesagos yra -inis, -ė, -ingas, -a, -iškas, -a. Iš jų ypač savo produktyvumu išsiskiria priesaga -inis, -ė. Dažni priesagos -inis, -ė būdvardžiai, kurie sudaromi hipostaziniu būdu iš prielinksnių konstrukcijų. Labai populiarūs ir sudurtiniai priesagos -inis, -ė būdvardžiai su savarankiškai nevartojamais pirmaisiais tarptautiniais komponentais, kurie paprastai išsiskiria iš tarptautinių žodžių.

10. Plečiasi darybos būdų ribos – įvedami į kalbą ir tarptautiniai priešdėliai arba priešdėlių funkcijas einantys pirmieji dėmenys.

Sutrumpinimai

DovKV	– Dovydaitis J. Karštos vestuvės. V., 1972.
FICH	– Filosofijos istorijos chrestomatija. XIX ir XX amžių Vakarų Europos ir Amerikos filosofija. V., 1974.
FTŽ	– Fizikos terminų žodynas. V., 1971.
FTŽ ₁	– Fizikos terminų žodynas. V., 1973.
GrušŠ	– Grušas J. Švitrigaila. V., 1976.
IvaškŠ	– Ivaškevičius J. Šopenas. V., 1970.
K	– Komunistas (žurnalas).
KeidKS	– Keidinas M. Kosmoso spąstuose. Vertė Aleksa O. V., 1973.
LKŽK	– Lietuvių kalbos žodyno kartoteka.
LM	– Literatūra ir menas (laikraštis).
LRKŽ	– Lyberis A. Lietuvių–rusų kalbų žodynas. V., 1971.
MATŽ	– Aiškinamasis medienos apdirbimo terminų žodynas. V., 1971.
MG	– Mokslas ir gyvenimas (žurnalas).
MK	– Mūsų kalba. V., 1976.
MLFP	– Marksistinės-lenininės filosofijos pagrindai. Vertė Montrimas J., Pagirys M., Beržinskas A., Sidarienė L., Brazaitė E. ir Macaitis J. V., 1973.
MNV	– Mokslo naujienos visiems.
MT	– Mokslas ir technika (žurnalas).
MTŽ	– Melioracijos terminų žodynas. V., 1968.
PakalnS	– Pakalnis A. Silpnybė. V., 1972.
RamuckSSŽ	– Ramuckis J. Surask savo žvaigždę. V., 1975.
RV	– Raudonoji vėliava (laikraštis).
SA	– Sveikatos apsauga (žurnalas).
SluckUMN	– Sluckis M. Uostas mano – neramus. V., 1968.

- STŽ — Rusų—lietuvių—anglų kalbų skaičiavimo technikos terminų žodynas. V., 1974.
 Š — Švyturys (žurnalas).
 TFIA — Trumpa filosofijos istorijos apybraiža. Vertimo redaktorai Montrimas J. ir Vaznelis J. V., 1964.
 TM — Tarybinė moteris (žurnalas).
 TŽŽ — Tarptautinių žodžių žodynas. V., 1969.
 VN — Vakarinės naujienos (laikraštis).
 ŽilinskK — Žilinskaitė V. Karuselėje. V., 1970.
 ŽukG — Žukauskas J., Kvilius V. Ginekologija. V., 1974
 ŽUTŽ — Anskaitis V., Kilas M. Rusų—lietuvių kalbų žemės ūkio terminų žodynas. V., 1971.

Kiti sutrumpinimai tokie, kaip vartojami akademinėje „Lietuvių kalbos gramatikoje“.

Pastaba. Skaitmenys rodo laikraščių metus ir numerius, žurnalų — metus, numerius ir puslapius, kitų leidinių romėniški skaitmenys — tomus, arabiški — puslapius.

Literatūra

- Keinys S. Priesaginė lietuviškų terminų daryba. — Kn.: Lietuvių terminologija. V., 1975.
 Lyberis A. ir Ulyvdas K. Lietuvių literatūrinės kalbos leksikos praturtėjimas tarybinės santvarkos metais. — Kn.: Literatūra ir kalba. V., 1958, t. 3.
 Paulauskienė A. „Bibliotekų darbo“ kalba. — Mūsų kalba, 1977, Nr. 4.
 Urbutis V. Dabartinės lietuvių kalbos daiktavardžių daryba. Dakt. disert., mašinraštis. VVU rankraštynas, 1970.
 Виноградов В. В. Вопросы современного русского словообразования. — РЯШ, М., 1954, № 2.
 Дешериев Ю. Д. Социальная лингвистика. — М., 1977.
 Каммари М. Д. Заключительное слово. — В кн.: Вопросы развития литературных языков народов СССР в советскую эпоху (материал всесоюз. конф., Алма-Ата, 20–24 ноября 1962 г.). Алма-Ата, 1964.
 Круопас Й. Р., Гайвянис К. Б. Терминологическая работа и подготовка терминологических словарей в Литовской ССР. — В кн.: Вопросы разработки научно-технической терминологии. Рига, 1973.
 Моисеев А. И. Из истории наименований профессии в русском языке. — В кн.: Развитие русского языка после Великой Октябрьской социалистической революции. ЛГУ, 1967.
 Русский язык и советское общество. Словообразование современного русского литературного языка. Под ред. М. В. Панова. М., 1968.
 Плотникова Т. Н. Словообразовательные процессы в современном русском языке (на материале периодической печати). Канд. дис. (Машинопись). ТБИЛ. Свердловск, 1966.

Lietuvos TSR Mokslų Akademijos
 Lietuvių kalbos ir literatūros institutas

СОЦИАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ И СЛОВООБРАЗОВАНИЕ

Резюме

Лексика литовского литературного языка находится в процессе постоянного развития, изменения — появляются новые слова, старые приобретают новые значения, некоторая часть слов отходит в пассивный фонд употребления. Интенсивность лексических изменений предопределяется историческими условиями, связана с динамикой социальной жизни народа. Лексика литовского литературного языка особенно пополнилась за годы Советской власти. Основной способ обогащения лексики — образование новых слов. В качестве источника такого обогащения каждый язык, в том числе и литовский, использует свои внутренние ресурсы, и прежде всего словообразование.

Изменение социальных условий и общественной жизни оказывает влияние не только на лексический уровень языка, но и на словообразование. Словообразование, в свою очередь, связано не только с лексической, но и с грамматической стороной языка. Сложность и разнообразие взаимосвязей между словообразовательной лексикой и грамматикой характерны для всего периода развития литовского литературного языка. Система словообразования постоянно меняется, совершенствуется, расширяет свои возможности. В советскую эпоху более продуктивными стали отдельные типы словообразования. Появление нового способа образования слов — редкое языковое явление. Например, в настоящее время образуется немало аббревиатур, или так называемых сложносокращенных слов. На словообразование оказывают влияние социальные условия, процессы общественной жизни, другие социальные факторы. Роль специальных факторов в словообразовании, выявлении продуктивности сло-

вообразовательных типов определяется при активизации некоторых деривационных значений. Изменившаяся социальная обстановка, иной образ общественной жизни активизируют те или иные типы словообразования. Изменения, которые произошли в литовском литературном языке за годы Советской власти, объясняются целым рядом лингвистических и экстралингвистических факторов. Таким образом, типы словообразования, вообще лингвистическая система образования слов, преобладание тех или иных вообразовательных средств обуславливаются особенностями взаимодействия внутриязыковых закономерностей и социальных факторов.

Отмечается и некоторое влияние русского языка на типы словообразования литовского литературного языка. Множество слов литовского языка, появившихся в советский период, образовано по аналогии с соответствующими образцами русского языка. В каждом языке существует своя система средств словообразования. Литовский язык отличается богатством и разнообразием таких средств. В настоящее время основным способом словообразования по-прежнему является морфологический способ. Морфологические словообразовательные средства, оставаясь основным источником разновидностей словообразования в литовском языке, испытывают, в свою очередь, некоторые внутренние изменения. При этом особое место принадлежит активизации использования различных аффиксов. Наблюдаются также случаи заимствования отдельных аффиксов или словообразовательных морфем из других языков или интернациональной лексики; причина широкого их распространения — научно-технический прогресс, развитие межнациональных контактов, интернационализация различных областей жизни, взаимодействие языков, особенно влияние русского языка. Важную роль в морфологическом словообразовании литовского литературного языка в советский период играет аффиксальный способ, причем наиболее продуктивным, подвижным и многообразным является суффиксальное словообразование, оно особенно распространено при образовании существительных и прилагательных.

Большинство новообразований, вошедших в литовский литературный язык в советский период его развития, — имена существительные. Активизация именного словообразования обусловлена социальными факторами, прежде всего процессами НТР. В последние годы образовано много суффиксальных существительных для наименования различных профессий и специальностей, вызванных усиленной механизацией и автоматизацией производства.

В современном суффиксальном словообразовании существительных со значением профессии, специальности, рода деятельности и других признаков субъекта наиболее продуктивны суффиксы *-ininkas*, *-ė*, *-tojas*, *-a*. За годы Советской власти появился целый ряд различных профессий и специальностей широкого профиля, названия которых образованы путем соединения двух слов.

В последнее время у суффикса *-ietis*, *-ė* отмечается расширение словообразовательного значения. Раньше слова с этим суффиксом определяли субъектов лишь с точки зрения их происхождения, местожительства. В настоящее время дериваты с суффиксом *-ietis*, *-ė* приобрели и другое значение: они могут обозначать не только локальную, но и коллективную принадлежность, т.е. образования с этим суффиксом характеризуют лица в отношении их места работы, принадлежности к какому-либо коллективу.

Развитие производства, промышленности, народного хозяйства обуславливает и появление новых средств производства. В советский период литовский литературный язык пополнился производными существительными с суффиксами *-tuvas*, *-iklis*, *-eklis*, обозначающими различные орудия труда. Названия сложных машин, механизмов, выполняющих одновременно несколько операций, часто образуются при помощи соединения двух производящих слов.

Успешное развитие советской науки и культуры вызвало к жизни целый ряд существительных абстрактного значения, в образовании которых наиболее продуктивны суффиксы *-umas*, *-imas*, *-ystė*. Научно-технический и культурный прогресс обусловил появление большого числа новых имен прилагательных, которые часто входят как отдельные компоненты в состав многих терминов. Способы образования прилагательных и существительных различны. В настоящее время более всего распространены суффиксальный способ образования, особенно с суффиксами прилагательных *-inis*, *-ė*, *-ingas*, *-a*, *-iškas* *-a*. По своей продуктивности на первом месте стоит суффикс *-inis*, *-ė*. Прилагательные с этим суффиксом часто образованы из предложных конструкций. В литовском литературном языке весьма распространены также сложные прилагательные с суффиксом *-inis*, *-ė*. В качестве первого компонента этих прилагательных выступают самостоятельно неупотребляемые части интернациональных слов.

Характерные для советского периода большие потребности в новых словах расширяют словопроизводные возможности литовского языка. Об этом свидетельствует употребление интернациональных приставок или выполняющих их функции первых компонентов сложных слов.

Важнейшая функция языка — удовлетворение потребностей коммуникации. Задачей словообразования и является обеспечение всех сфер жизни общества словами, необходимыми для общения.